Celjska Mohorjeva družba
Prva slovenska založba

EDVARD KOVAČ: PARK SPOMINA TEHARJE (IN TEHARJE MEMORIAL PARK)

Podatki o knjigi

- Naslov: Park spomina Teharje (Dopolnjena izdaja)
- Avtor: dr. Edvard Kovač
- Risbe, načrti in modeli: Marko Mušič in Atelje Marko Mušič
- Zasnova in priprava gradiva: Sonja Kolar
- Uredila: Breda Bonač Arko
- Fotografije: Valentin Jek, Stane Jeršič, Miran Kambič, Primož Korošec, Atelje Marko Mušič
- Format: 202 mm x 300 mm
- Vezava: trda
- Število strani: 104
- ISBN: 978-961-278-697-7
- Cena: 25 €
- Založili: Atelje Marko Mušič in Celjska Mohorjeva družba. Izdajo je podprla SAZU.
- Leto izdaje: 2024

Natis knjige v angleščini

- Prevedel: Sunčan Patrick Stone
- Jezikovni pregled: Oliver Currie in Eva Sicherl
- ISBN: 978-961-278-698-4

Kontakt
Uredništvo
T 03 426 48 00
urednistvo@celjska-mohorjeva.si

Modrost in poezija v kamnu

Vsi veliki evropski narodi nosijo v sebi spomin na kakšne tragične dogodke. Zato so nekateri zgodaj, drugi pa čez čas postavili pomnike, zgodovinska obeležja, predvsem pa uredili grobišča – saj je to eden izmed temeljev človeške civilizacije. Spominski park Teharje je kulturni spomenik državnega pomena (2014), posvečen nekdaj zamolčanim žrtvam povojnih pobojev. Park in osrednji spomenik je zasnoval arhitekt Marko Mušič.

Leta 2011 je monografija dr. Edvarda Kovača o spominskem kompleksu arhitekta Marka Mušiča izšla pri SAZU, v sodelovanju z Ateljejem Marko Mušič. Razprodana knjiga je bila v letu 2024 dopolnjena in je poleg slovenskega izšla tudi v angleškem jeziku v sozaložništvu Ateljeja Marko Mušič in Celjske Mohorjeve družbe, izid pa je podprla SAZU.

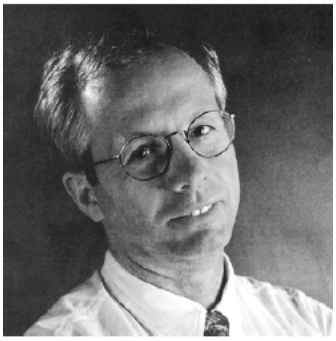
Arhitekt Marko Mušič se je znašel pred težavno nalogo: kako sanirati območje, ki je bilo polno odpadne strupene snovi, in iz njega narediti sveti kraj. Teharje namreč niso samo kraj, ki ni imel pravice do spomina in pietete do pokojnih. Tuja ideologija, ki so jo nekateri Slovenci sprejeli, je šla še dlje in povzročila nov zločin, tokrat zločin nad spominom. Namesto grobišč je na grobovih nastala deponija odpadkov. Slovenska revolucija nad živimi ljudmi se je ustavila, nad pokojnimi pa je trajala veliko dlje kot pri drugih evropskih narodih. Arhitekt je sprevidel, da žrtvam ne more povrniti ne njihovega življenja ne izgubljenih let spoštovanja in pietete. Lahko pa jim povrne njihovo človeško dostojanstvo, dolžni spomin nanje, predvsem pa jih povleče iz »pozabe umazanij« in jim omogoči, da so znova sprejeti kot ljudje, ki so živeli in trpeli, a imajo še danes svoje osebno ime.

Mušič se v zasnovi parka ne razkrije samo kot vrhunski arhitekt, ampak tudi kot veliki humanist in človek z občutkom za sveto. Spominski park ne pomeni samo spomina, ampak nas etično zaznamuje, zato potrebuje tudi monumentalnost, ki jo predstavljajo prostor svetega z vhodnim portalom, prostor tišine, ki s stezo tišine pelje do osrednjega spominskega obeležja, do mogočnega venca zmage, žrtvenega oltarja in kripte. To so močni simboli, kjer upanje zmaguje

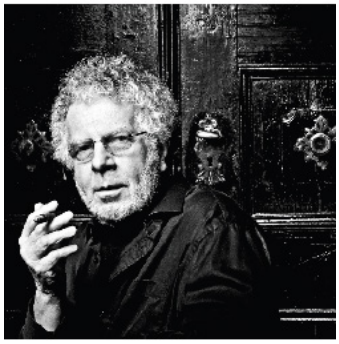
na trpljenjem, kjer ljubezen daritve prežene sovraštvo in smrt in kjer odsotnost ali nevidnost človeških ostankov kliče k etični dolžnosti ohranjanja spomina na pokojne.

Spominski park Teharje zaradi pomanjkanja sredstev ni bil v celoti dokončan. V zasnovi parka sta ostala nerealizirana kostnica in vrt vrnjenih imen.

O avtorju

Prof. dr. Edvard Kovač je slovenski filozof in esejist ter frančiškanski teolog. 1987 je doktoriral iz filozofije na pariškem Katoliškem inštitutu, leta 1990 magistriral še iz teologije. Do 2016 je predaval na Teološki fakulteti v Ljubljani, honorarno pa tudi na filozofski, zdravstveni in biotehniški fakulteti v Ljubljani. V Toulousu predava filozofijo na Filozofski fakulteti Katoliškega inštituta, sodeluje na Univerzi v Bordeauxu in na mednarodnih simpozijih v Strasbourgu in v Parizu. Za svojo zbirko esejev *Oddaljena bližina* je leta 2000 prejel Rožančevo nagrado (knjiga je bila prevedena tudi v francoščino). Bil je član Upravnega odbora slovenskega Centra PEN in predsednik Odbora pisateljev za mir Mednarodnega PEN-a.

Akad. Marko Mušič je diplomiral pri prof. Edvardu Ravnikarju ter se izpopolnjeval na Danskem in v ZDA (Louis I. Kahn). Z zmagami na natečajih je uresničil številna arhitekturna dela, kot so Univerzitetno središče v Skopju, kulturna središča v Kolašinu, Bitoli, Bosanskem Šamcu in Nikšiču, knjižnica in avtobusna postaja v Novem mestu, štiri cerkve v Ljubljani in Bosni ter projekte nove potniške postaje, nove narodne in univerzitetne knjižnice (NUK II) ter Apostolske nunciature, vse v Ljubljani. Zasnoval in uredil je tudi novi del osrednjega ljubljanskega pokopališča Žale in Park spomina v Teharjah. Je redni član Slovenske in Evropske akademije znanosti in umetnosti ter dopisni član štirih tujih akademij. Med številnimi priznanji je prejel tudi Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Njegova arhitektura je doslej predstavljena v desetih monografijah.

Iz knjige

Osrednje spominsko obeležje

Mušičevo osrednje spominsko obeležje spada med najbolj monumentalne slovenske spomenike. V Spominskem parku Teharje pomeni ta sakralni objekt največji kontrast, ki ga lahko omogoči arhitekturna zasnova. Ljudje, ki jim ni bilo samo nasilno vzeto življenje, ampak so izgubili tudi pravico do groba, so dobili marmornato grobnico v kripti svetega prostora. Človeške osebe, ki so postale brezimne številke, bodo znova dobile pravico do svojega imena, ki bo lahko vklesano v stenah svetega prostora. Naši rojaki, ki so jim odrekali temeljni obred človeške kulture, se pravi obred pokopa, bodo odslej predstavljali temelje oltarne mize, kjer se bo odvijala sveta obredna daritev. Ljudje, katerih ostanke so primerjali z odplakami in smetmi, bodo odslej imeli čast slavoloka, ki se kakor venec zmage dviga v nebo.

V arhitektovi zamisli osrednjega spominskega obeležja prepoznamo tudi trojno doživljanje absolutnega časa. Najprej je tukaj kripta, ki ponazarja absolutno preteklost. Bolečine, trpljenja in smrti naših dragih enostavno ni mogoče izbrisati, ni jih mogoče priklicati v naše življenje. Toda nad njo se dviga oltar absolutne sedanjosti. To so naš spomin, naša molitev in sveta daritev, preko katere segamo v večnost, v večni sedaj, kjer so, vsaj tako upamo, tudi naši pokojni. Slednjič je na vrhu tudi venec zmage kot simbol absolutne prihodnosti. To je tisti mesijanski čas, ki ga šele zaznavamo in kjer bo vse hudo pozabljeno. Ne bo več ne žalovanja ne vpitja. Tudi daritve ne bo več. Kar bo ostalo, bo le Ljubezen.

Ljubezen je tista pot, po kateri je mogoče prehajati iz enega časa v drugega. Nadstropja med seboj vertikalno ne komunicirajo, toda iz kripte vodi k oltarni mizi zaokrožena pot, ki je kakor ljubeči objem izpeljana k daritvenemu oltarju. Polkrog izpeljane poti ponazarja tisto milino